

Nachtvlinders in het Lauwersmeer in 2012 – Gerrit Tuinstra

In dit artikeltje wil ik opnieuw een korte update geven van de inventarisatie van nachtvlinders in het Lauwersmeergebied, waaraan ik sinds 2004 werk. Het was de bedoeling dat dit artikeltje al in de vorige Flinterwille zou verschijnen, maar door ruimtegebrek lukte dat niet. Inmiddels is ook het seizoen 2013 (bijna) alweer achter de rug en ook dit jaar zijn weer verschillende interessante soorten waargenomen, maar daarover zal ik in een volgende Flinterwille schrijven.

Bij de start van het seizoen in 2012 bedroeg de lijst van in het gebied waargenomen vlinders 764 soorten, waarvan pak 'm beet de ene helft ingenomen werd door macro's en de andere door micro's.

Hoewel het seizoen in 2012 qua weersomstandigheden lang niet ideaal was, is de lijst toch weer met een aantal soorten uitgebreid. Met hoeveel is op het moment van schrijven nog niet exact te zeggen omdat er aan de determinatie van sommige micro's nog wordt gewerkt. Wel is het inmiddels duidelijk dat er in 2012 “slechts” zes soorten nieuwe macro's voor het gebied werden gezien. Met het woord slechts tussen aanhalingstekens, want na 10 jaar onderzoek wordt het natuurlijk steeds lastiger om nieuwe soorten te vinden.

Lijst met mogelijk te verwachten soorten.

Aan het begin van 2012 heb ik een lijst gemaakt van macro-nachtvlindersoorten die – naast de reeds aangetroffen soorten – mogelijk ook nog in het Lauwersmeergebied aan te treffen zouden zijn. Daarvoor heb ik een lijst gebruikt met alle in Nederland waargenomen soorten en daarin de reeds waargenomen soorten gemarkeerd. Voor de overige soorten heb ik aangegeven of ze nog aan te treffen zijn in het gebied, waarbij ik onderscheid gemaakt heb in twee categorieën: “redelijkerwijs nog te verwachten” en “zou misschien kunnen, maar wordt lastig”. Het aantal soorten voor deze categorieën betrof resp. 42 en 24.

In 2012 zijn zes nieuwe macro's waargenomen. Drie daarvan behoorden tot de eerste categorie en één tot de tweede. En dan zijn er dus nog twee die niet tot de lijst van mogelijk te verwachten soorten behoorden. En dat zijn de bloemspanner *Eupithecia icterata* (oranje dwergspanner) en *Thaumetopoea processionea* (eikenprocessierups). Dat deze tweede niet op de lijst van mogelijk te verwachten soorten stond was natuurlijk een misser. Want de opmars naar het noorden gaat de laatste jaren behoorlijk snel en uiteraard zou de vlinder ook het Lauwersmeer bereiken. Maar dat dat al in 2012 zou gebeuren was voor mij wel een verrassing. En bij een eerste waarneming zou je misschien één of twee exemplaren verwachten, maar op 14 augustus werden maar liefst 10 mannetjes van de eikenprocessierups op het laken aangetroffen. Het zal hierbij gaan om zwervers en het zal nog wel even duren voordat de vrouwtjes arriveren. De tweede soort die in 2012 nieuw was voor het gebied en niet op de lijst van mogelijk te verwachten soorten stond, is *E. icterata*. Op Vlindernet wordt vermeld

dat het een niet zo gewone soort is, die vooral op de zandgronden en de duinen voorkomt. Persoonlijk ken ik de vlinder eigenlijk alleen van het uiterste zuidoosten van Friesland, bv. van de Schaopedobbe en andere droge zandgebieden. Het is natuurlijk niet uit te sluiten dat de soort in het Lauwersmeergebied een populatie heeft, maar het kan ook zijn dat het een overvlieger van een van de Waddeneilanden betreft. Dit zal de komende jaren misschien blijken.

De drie “redelijkerwijs nog te verwachten soorten”, die in 2012 ook daadwerkelijk waargenomen werden, zijn *Abrostola tripartita* (brandnetelkapje), *Naenia typica* (splinterstreep) en *Nonagria typhae* (lisdoddeboorder). Het zijn alle drie soorten die niet bijzonder algemeen zijn, maar ook niet heel zeldzaam. *A. tripartita* is het grijze broertje van *A. triplasia* (donker brandnetelkapje), die veel algemener is. Beide soorten komen over heel Nederland voor, hoewel *A. tripartita* wel een zwaartepunt lijkt te hebben in zuidwest Nederland (zie het kaartje op Vlindernet). Mogelijk is dit een waarnemerseffect. Ook *N. typhae* en *N. typica* worden verspreid over Nederland waargenomen, maar het zijn vlinders die nooit in grote aantallen worden gezien. Overigens is *N. typhae* wel vrij gemakkelijk als rups te vinden, door te zoeken naar ronde gaatjes in de stengels van lisdodde, gaatjes die veroorzaakt zijn door de zeer langgerekte rups van *N. typhae*, die in de stengels leeft.

De zesde soort die in 2012 voor het eerst in het gebied werd gezien, en ik aangeduid had als “zou misschien kunnen, maar wordt lastig”, is *Lasiocampa quercus* (hageheld). Een mannetje van deze soort werd door Henk Smit op 24 juli gevangen nabij het dorp, op licht. Ook dit is een soort van zandgronden, maar ook van duinen en daarmee op de Waddeneilanden met regelmaat wordt gezien. Het waargenomen exemplaar is mogelijk een overvlieger van de eilanden.

Zoals eerder gezegd waren de weeromstandigheden in 2012 vaak niet optimaal. Daardoor is er dat jaar niet een keer in het Zoute Kwelgebied geïnventariseerd. Wel heb ik voor het eerst een keer met de lamp in de Bantpolder gestaan. Het was vrij laat in het seizoen en op de betreffende avond waaide het helaas stevig, dus de resultaten waren zeer matig, maar het gebied verdient zeker meer aandacht.

Aardig om nog even te noemen zijn drie soorten macro-nachtvlinders die afhankelijk zijn van naaldbomen als voedselplant voor de rupsen: *Sphinx pinastri* (dennenpijlstaart), *Bupalus piniaria* (dennenspanner) en *Hylaea fasciaria* (rode dennenspanner).

Van *S. pinastri* werd vóór 2012 slechts één exemplaar waargenomen, in 2009. In 2012 werden drie exemplaren gezien. Van *B. piniaria* werden alleen in 2008 twee exemplaren gezien en het afgelopen seizoen maar liefst 12! Vreemd genoeg werd er van *H. fasciaria* in 2012 slechts maar één exemplaar gezien, terwijl er daarvoor in totaal negen werden gezien, verspreid over zes verschillende jaren.

In 2012 werden 241 soorten macro-nachtvlinders waargenomen in het gebied.